

നോമ്പിന്റെ സുന്നത്തുകൾ

മുഹ്സിൻ ഐദീദ്

റമദാൻ മാസം സമാഗതമാവുകയായി. അനേകം ശ്രേഷ്ഠതകളും നന്മകളും വാഗ്ദാനം ചെയ്യപ്പെട്ട ഈ മാസത്തിന്റെ ഏറ്റവും വലിയ പ്രത്യേകത നോമ്പ് തന്നെയാണ്. നോമ്പിനെ സംബന്ധിച്ച് നബി(ﷺ) അറിയിച്ച അനേകം പ്രത്യേകതകളും പ്രതിഫലങ്ങളും കരസ്ഥമാക്കണമെങ്കിൽ കേവലം ഭക്ഷണപാനീയങ്ങൾ ഒഴിവാക്കിയതു കൊണ്ടു മാത്രമായില്ല; മറിച്ച് നോമ്പിനെ പരിപൂർണ്ണതയിലേക്കെത്തിക്കുന്ന സുന്നത്തുകൾ കൂടി അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടതുണ്ട്. നോമ്പ് നോൽക്കുമ്പോൾ പ്രാധാന്യപൂർവ്വം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട ചില സുന്നത്തുകളെ സംബന്ധിച്ച് നാം ഓർക്കേണ്ടതുണ്ട്. അവയിൽ ചിലത്;

അത്താഴം

അത്താഴത്തിന്റെ സമയം

സഹൂർ (حُجْرٌ) എന്നാണ് അറബിയിൽ അത്താഴത്തിന് പറയുക. സുബ്ഹിന് തൊട്ടുമുമ്പ്, രാത്രിയുടെ അവസാനത്തിലാണ് അത്താഴത്തിന്റെ സമയം. സുബ്ഹി നമസ്കാരത്തിന് തൊട്ടു മുമ്പ് അത്താഴം കഴിക്കുന്നതാണ് സുന്നത്ത്.

സൈദ് ബ്നു ഫാബിത്(റ)വിൽ നിന്ന് നിവേദനം: നബി(ﷺ)യോടൊപ്പം അവർ അത്താഴം കഴിച്ചു. ശേഷം നമസ്കാരത്തിന് വേണ്ടി എഴുന്നേറ്റു. അനസ്(റ) പറയുന്നു: ഞാൻ (സൈദിനോട്) ചോദിച്ചു: 'അവക്കിടയിൽ എത്ര സമയമുണ്ടായിരുന്നു?' അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: 'അൻപതോ അറുപതോ ആയത്തുകൾ പാരായണം ചെയ്യാനുള്ള സമയം.' (ബുഖാരി:575,576, മുസ്ലിം:1097)

അത്താഴം കഴിക്കൽ പ്രബലമായ സുന്നത്ത് (സുന്നത്തുൻ മുഅക്കദ) ആണ്. കാരണം നബി(ﷺ) അത്താഴം കഴിക്കാൻ ശക്തമായി പ്രേരിപ്പിച്ചതോടൊപ്പം തന്നെ ചില സമയങ്ങളിൽ അത് ഒഴിവാക്കിയിട്ടുണ്ട്. അത്താഴം കഴിക്കൽ സുന്നത്താണെന്നതിൽ പണ്ഡിതന്മാർക്കിടയിൽ ഇജ്മാഅ് ഉള്ളതായി ഇബ്നു ഹജർ(റഹി) പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. (ഫത്ഹുൽ ബാരി: 4/139)

അത്താഴം കഴിക്കുന്നതിന്റെ ശ്രേഷ്ഠതകൾ

അത്താഴം കഴിക്കുക എന്ന സുന്നത്തിന് ധാരാളം ശ്രേഷ്ഠതകളുണ്ടെന്ന് നബി(ﷺ) അറിയിച്ചിട്ടുണ്ട്.

വേദക്കാരിൽ നിന്ന് വേറിട്ട് നിൽക്കുക എന്ന വലിയ യുക്തി അത്താഴം കഴിക്കലിന് പിന്നിലുണ്ട്. നബി(ﷺ) പറഞ്ഞു: 'നമ്മുടെ നോമ്പും വേദക്കാരുടെ

നോമ്പും തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസം അത്താഴം കഴിക്കലാണ്'. (മുസ്ലിം:1096)

നബി(ﷺ) പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾ അത്താഴം കഴിക്കുക; അത്താഴത്തിൽ ബറകത്ത് (അനുഗ്രഹം) ഉണ്ട്' (ബുഖാരി:1923, മുസ്ലിം:1095)

നബി(ﷺ)യുടെ സ്വഹാബിമാരിൽപെട്ട ഒരാൾ അവിടുന്ന് അത്താഴം കഴിക്കുന്നതിനിടയിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അരികിൽ ചെന്നു. അപ്പോൾ നബി(ﷺ) പറഞ്ഞു: 'ഇത് ബറകത്താണ്. നിങ്ങൾക്ക് മാത്രമായി അല്ലാഹു നൽകിയത്. അതിനാൽ നിങ്ങൾ അത് ഒഴിവാക്കരുത്.' (നസാഇ:2162, അൽബാനി സ്വഹീഹ് എന്ന് വിലയിരുത്തി.)

ഇർബാദ് ഇബ്നു സാരിയ(റ) പറയുന്നു: നബി(ﷺ) റമദാനിൽ എന്നെ അത്താഴത്തിന് ക്ഷണിച്ചു. അവിടുന്ന് പറഞ്ഞു: 'അനുഗ്രഹീതമായ പ്രഭാതഭക്ഷണത്തിലേക്ക് സ്വാഗതം.' (അബുദാവൂദ്:2344, നസാഇ:2162, അൽബാനി സ്വഹീഹ് എന്ന് വിലയിരുത്തി.)

നബി(ﷺ) പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾ അത്താഴം കഴിക്കുക. തീർച്ചയായും അതാകുന്നു അനുഗ്രഹീതമായ പ്രഭാതഭക്ഷണം.' (നസാഇ:2163, അൽബാനി സ്വഹീഹ് എന്ന് വിലയിരുത്തി.)

നബി(ﷺ) പറഞ്ഞു: 'അത്താഴം കഴിക്കൽ ബറകത്താണ്. അതിനാൽ നിങ്ങൾ അത് ഒഴിവാക്കരുത്. കുറച്ച് വെള്ളം കുടിച്ചിട്ടാണെങ്കിലും (നിങ്ങൾ അത്താഴം കഴിക്കുക). അല്ലാഹുവും മലക്കുകളും അത്താഴം കഴിക്കുന്നവരുടെ മേൽ സ്വലാത്ത് ചൊല്ലുന്നു.' (അഹ്മദ്:3/12, അൽബാനി ഹസനുൻ ലിഗയ് രിഹി എന്ന് വിലയിരുത്തി.)¹

ഏറ്റവും നല്ല അത്താഴഭക്ഷണം

നബി(ﷺ) പറഞ്ഞു: 'ഈത്തപ്പഴം സത്യവിശ്വാസിയുടെ എത്ര നല്ല അത്താഴമാണ്.' (അബുദാവൂദ്:2345, അൽബാനി സ്വഹീഹ് എന്ന് വിലയിരുത്തി.)

എന്നാൽ ഈത്തപ്പഴം മാത്രമേ അത്താഴത്തിന് കഴിക്കാവൂ എന്ന് ഇതിന് അർത്ഥമില്ല. ഈത്തപ്പഴമല്ലാത്ത അനുവദനീയമായ ഏത് ഭക്ഷണവും കഴിക്കാം. അത്താഴത്തിന്റെ ഉദ്ദേശ്യത്തോടെ വെള്ളം കുടിച്ചാലും അതിന്റെ പ്രതിഫലം ലഭിക്കുമെന്ന് നബി(ﷺ) പറഞ്ഞ ഹദീസുകളിൽ നിന്ന് മനസ്സിലാക്കാം.

¹ അബൂൽ ആലിയ പറഞ്ഞു: 'അല്ലാഹുവിന്റെ സ്വലാത്ത് എന്നാൽ മലക്കുകളുടെ അരികിൽ പ്രശംസിക്കലും, മലക്കുകളുടെ സ്വലാത്ത് പ്രാർത്ഥനയുമാണ്.' (ബുഖാരി)

നോമ്പ് തുറക്കൽ

നോമ്പ് തുറയുടെ സമയം

സമയമായിട്ടും നോമ്പ് തുറക്കാതിരിക്കുക എന്നതല്ല ശരി; നോമ്പ് തുറക്കുക എന്നതും അതിന് യുതി കൂട്ടുക എന്നതും സുന്നത്താണ്.

നബി(ﷺ) പറഞ്ഞു: 'രാത്രി ഇവിടെ നിന്ന് മുന്നിട്ട് വരികയും, പകൽ ഇവിടെ നിന്ന് പിന്നോട്ട് പോവുകയും, സൂര്യൻ അസ്തമിക്കുകയും ചെയ്താൽ നോമ്പുകാരൻ നോമ്പ് മുറിച്ച് കഴിഞ്ഞു.' (ബുഖാരി:1954, മുസ്ലിം:1100)

'നോമ്പുകാരൻ നോമ്പ് മുറിച്ചു കഴിഞ്ഞു' എന്ന നബി(ﷺ)യുടെ വാക്കിനെ സംബന്ധിച്ച് ഇബ്നുൽ അമീർ പറഞ്ഞു: 'അതായത് നോമ്പുകാരൻ ഭക്ഷണം കഴിച്ചില്ലെങ്കിലും, വെള്ളം കുടിച്ചില്ലെങ്കിലും (ഈ സമയമാവുന്നതോടെ) നോമ്പ് മുറിച്ചവനെ പോലെയാക്കി.' (ജാമിഇൽ ഉസൂൽ:6/372)

ഇമാം നവവി(റഹി) പറഞ്ഞു: 'അവന്റെ നോമ്പ് അസാനിക്കുകയും, അവനെ ഇനി നോമ്പുകാരൻ എന്ന് വിശേഷിപ്പിക്കാൻ കഴിയില്ലെന്നുമാണ് ഇതിന്റെ ഉദ്ദേശ്യം.' (ശർഹുന്നവവി:7/216-218)

ഇബ്നു ഹജർ (റഹി) പറഞ്ഞു: 'നജ്ദിൽ എത്തിയവനെ സംബന്ധിച്ച് നജ്ദുകാരനായി മാറി എന്ന് പറയുന്നതു പോലെ നോമ്പ് മുറിക്കുന്ന സമയത്തിലേക്ക് എത്തിയാൽ നോമ്പ് മുറിച്ചവൻ ആയി. അവൻ നോമ്പ് മുറിച്ചവനെ പോലെയാക്കി എന്നുമാകാം ഉദ്ദേശ്യം. കാരണം രാത്രി നോമ്പ് നോൽക്കാനുള്ള സമയമല്ല.' (ഫൽഹുൽ ബാരി:4/197)

അബ്ദുല്ലാഹിബ്നു അബീ ഔഫ്(റ) പറഞ്ഞു: 'ഞങ്ങൾ നബി(ﷺ)യോടൊപ്പം ഒരു യാത്രയിലായിരുന്നു. സൂര്യൻ അസ്തമിച്ചപ്പോൾ നബി(ﷺ) ഒരാളോട് പറഞ്ഞു: 'ഒട്ടകത്തിന്റെ മേൽ നിന്ന്' ഇറങ്ങുക. ഞങ്ങൾക്ക് ഭക്ഷണം തയ്യാറാക്കുക.' അയാൾ പറഞ്ഞു: 'പ്രവാചകരേ! സൂര്യൻ!' (മറ്റു ചില നിവേദനങ്ങൾ അയാൾ ചോദിച്ചത് 'രാത്രി ആയിട്ട് തയ്യാറാക്കിയാൽ (മതിയോ)?', 'നബിയേ! ഇപ്പോഴും പകലുണ്ടല്ലോ?' എന്നിങ്ങനെയാണ്.) നബി(ﷺ) വീണ്ടും പറഞ്ഞു: 'ഇറങ്ങി ഞങ്ങൾക്കായി ഭക്ഷണമുണ്ടാക്കുക.' അയാൾ പറഞ്ഞു: 'രാത്രിയാകുന്നതു വരെ അങ്ങേക്ക് കാത്തിരിക്കാമല്ലോ പ്രവാചകരേ!' നബി(ﷺ) പറഞ്ഞു: 'ഇറങ്ങി ഞങ്ങൾക്കായി ഭക്ഷണം തയ്യാറാക്കുക.' ശേഷം അവിടുന്ന് പറഞ്ഞു: 'രാത്രി ഇവിടെ നിന്ന് മുന്നിട്ട് വന്നതായി നിങ്ങൾ കണ്ടാൽ നോമ്പുകാരൻ നോമ്പ് മുറിച്ച് കഴിഞ്ഞു.' ശേഷം പ്രവാചകൻ(ﷺ) കിഴക്കിലേക്ക് തന്റെ കൈകൾ ചൂണ്ടി.' (ബുഖാരി:1955, മുസ്ലിം:1101.)

സൂര്യൻ അസ്തമിച്ചാൽ നോമ്പ് തുറക്കാൻ യുതി കൂട്ടുക

നബി(ﷺ) പറഞ്ഞു: 'നോമ്പ് തുറക്കാൻ യുതി കൂട്ടുന്നിടത്തോളം ജനങ്ങൾ നമയിലായിരിക്കും.' (ബുഖാരി:1957, മുസ്ലിം:1098)

നബി(ﷺ) പറഞ്ഞു: 'ജനങ്ങൾ നോമ്പ് തുറക്കാൻ യുതി കൂട്ടുന്നിടത്തോളം കാലം ഇസ്ലാം വിജയിച്ചു കൊണ്ടേയിരിക്കും. കാരണം യഹൂദ ക്രൈസ്തവർ നോമ്പ് തുറ വൈകിപ്പിക്കുന്നവരാണ്.' (അബുദാവൂദ്:2353, അൽബാനി ഹാസൻ എന്ന് വിലയിരുത്തി.)

അബൂ അതീയ(റ) പറയുന്നു: ഞാനും മസ്റുഖും കൂടി ആയിശ(റ)യുടെ അടുക്കൽ ചെന്നു. ഞങ്ങൾ ചോദിച്ചു: 'സത്യവിശ്വാസികളുടെ മാതാവേ! നബി(ﷺ)യുടെ സ്വഹാബികളിൽ പെട്ട ഒരാൾ നോമ്പ് തുറക്കാനും, നമസ്കാരം നിർവ്വഹിക്കാനും യുതി കൂട്ടുന്നു. മറ്റൊരാളാകട്ടെ നോമ്പ് തുറയും നമസ്കാരവും വൈകിപ്പിക്കുന്നു. (മറ്റൊരു നിവേദനത്തിൽ: നബി(ﷺ)യുടെ സ്വഹാബിമാരിൽ പെട്ട രണ്ടു പേർ. ഇങ്ങു പേരും നമകളിൽ കുറവ് വരുത്തുന്നവരല്ല. ഒരാൾ മർശിബ് നമസ്കാരത്തിനും നോമ്പ് തുറക്കും യുതി കൂട്ടുന്നു. മറ്റൊരാൾ മർശിബ് നമസ്കാരവും നോമ്പ് തുറയും വൈകിപ്പിക്കുന്നു.)' ആയിശ(റ) പറഞ്ഞു: 'രണ്ടു പേരിൽ ആരാണ് നോമ്പ് തുറക്കും, നമസ്കാരത്തിനും യുതി കൂട്ടുന്നത്?' ഞങ്ങൾ പറഞ്ഞു: 'അബ്ദുല്ലാഹിബ്നു മസ്ഹൂദാണ്.' ആയിശ(റ) പറഞ്ഞു: 'അങ്ങനെയായിരുന്നു നബി(ﷺ) ചെയ്തിരുന്നത്.' (മുസ്ലിം:1099)

നബി(ﷺ) പറഞ്ഞു: 'ഞങ്ങൾ പ്രവാചകന്മാരോട് നോമ്പ് തുറക്ക് യുതി കൂട്ടാനും, അത്താഴം കഴിക്കൽ വൈകിപ്പിക്കാനും, (നമസ്കാരത്തിൽ) ഇടതു കൈയുടെ മേൽ വലതു കൈ വെക്കാനും കൽപ്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.' (ത്വബ്റാനി മുഅ്ജമുൽ കബീറിൽ: 11/7, ഇബ്നു ഹിബ്ബാൻ:885, ത്വബ്റാനി അവസതിൽ: 132, അൽബാനി ഈ ഹദീഥ് സിഫതുസ്സലാത്തിൽ ഉദ്ധരിക്കുകയും, ഇതുകൊണ്ട് തെളിവ് പിടിക്കുകയും ചെയ്തു.)

ബാങ്ക് വിളി കേട്ടാലും നോമ്പ് തുറ വൈകിപ്പിക്കുന്നവരും, ഇന്ന പള്ളിയിലെ ബാങ്ക് കേട്ടാൽ മാത്രമേ നോമ്പ് തുറക്കൂ എന്ന് പറയുന്നവരും, ബാങ്കിന്റെ സമയമായാലും ഉറപ്പാകട്ടെ എന്ന് പറഞ്ഞ് വൈകിക്കുന്ന മുഅദിനാരും, നോമ്പ് തുറക്കാൻ യുതി കൂട്ടുന്നവരെ കളിയാക്കുന്നവരും ഇത്തരം ഹദീഥുകളിലേക്കും, നബി(ﷺ) ഇത്തരം സന്ദർഭങ്ങളിൽ സീകരിച്ച നിലപാടുകളെ സംബന്ധിച്ചും വിലയിരുത്തേണ്ടത് അനിവാര്യമാണ്.

നോമ്പ് തുറയ്ക്കുള്ള വിഭവങ്ങൾ

അനസ്(റ) പറയുന്നു: 'നബി(സ്വ) നമസ്കാരത്തിന് മുൻപ് നോമ്പ് തുറക്കാനുണ്ടായിരുന്നത് കാരക്കൊണ്ടായിരുന്നു. കാരക്ക ഇല്ലെങ്കിൽ ഈത്തപ്പഴം കൊണ്ട്. ഈത്തപ്പഴമില്ലെങ്കിൽ വെള്ളം കുടിച്ച്

കൊണ്ട്.' (അബുദാവൂദ്:2356, തിർമിദി:696, അൽബാനി സ്വഹീഹ് എന്ന് വിലയിരുത്തി.)

മേൽ പറഞ്ഞ മൂന്ന് കാര്യങ്ങളും ലഭിച്ചില്ലെങ്കിൽ അനുവദനീയമായ എന്തെങ്കിലും ഭക്ഷണമോ പാനീയമോ കൊണ്ട് നോമ്പ് മുറിക്കാം. ഒന്നും ഭക്ഷിക്കാൻ കിട്ടിയില്ലെങ്കിൽ നോമ്പ് തുറന്നു എന്ന് മനസ്സിൽ കരുതുകയാണ് വേണ്ടത്. (മജാലിസു ശഹ്തി റമദാൻ (പേ:126):ഇബ്നു ഉമൈമീൻ(റ).)

നോമ്പ് തുറയുടെ സമയത്തുള്ള പ്രാർത്ഥന

നോമ്പ് തുറക്കുന്ന വ്യക്തിയുടെ പ്രാർത്ഥന അല്ലാഹു ഒരിക്കലും തള്ളിക്കളയാത്ത പ്രാർത്ഥനകളിൽ പെട്ടതാണ് എന്ന ഹദീഥിന്റെ സ്വീകാര്യതയിൽ അഭിപ്രായവ്യത്യാസങ്ങളുണ്ട്. എന്നാൽ നോമ്പുകാരൻ നോമ്പ് തുറക്കുന്നതു വരെയുള്ള പ്രാർത്ഥന സ്വീകരിക്കപ്പെടുന്നവയിൽ പെട്ടതാണ് എന്ന ഹദീഥ്² നോമ്പുകാരന്റെ പ്രാർത്ഥനക്ക് അല്ലാഹുവിനുള്ള പ്രാധാന്യം ബോധ്യപ്പെടുത്തുന്നുണ്ട്.

നബി(ﷺ) നോമ്പ് തുറന്നു കഴിഞ്ഞാൽ പ്രാർത്ഥിക്കാറുണ്ടായിരുന്നത് ഇപ്രകാരമാണ്:

دَعَاَ الْكَفَّاءَ وَالْمَلَأَ الْغُرُوقُ وَتَبَّتْ الْأَجْرُ إِنَّ شَاءَ اللَّهُ

'ദാഹം ശമിച്ചു; നരമ്പുകൾ നനഞ്ഞു; അല്ലാഹു ഉദ്ദേശിച്ചാൽ പ്രതിഫലം ഉറപ്പു.' (അബുദാവൂദ്:2357, അൽബാനി ഹസൻ എന്ന് വിലയിരുത്തി.)

ജനങ്ങൾക്കിടയിൽ നോമ്പ് തുറയുടെ സമയം പ്രത്യേകം പ്രാർത്ഥിക്കുവാനായി പ്രചരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള മറ്റു പ്രാർത്ഥനകൾ സ്ഥിരപ്പെട്ടു വന്നിട്ടില്ല.

നോമ്പ് തുറപ്പിക്കൽ

നോമ്പ് തുറക്കൽ സംഘടിപ്പിക്കുന്നതിന് ധാരാളം പ്രതിഫലമുണ്ട്. നബി(ﷺ) പറഞ്ഞു: 'ഒരു നോമ്പുകാരനെ നോമ്പ് തുറപ്പിച്ചാൽ, (നോമ്പ് നോറ്റവന്റെ) പോലുള്ള പ്രതിഫലം തുറപ്പിച്ചവനുമാണ്. നോമ്പുകാരന്റെ പ്രതിഫലത്തിൽ നിന്ന് ഒന്നും കുറയാതെ തന്നെ.' (തിർമിദി:807, ഇബ്നു മാജ:1746, അൽബാനി സ്വഹീഹ് എന്ന് വിലയിരുത്തി.)

പല്ലു തേക്കൽ

നോമ്പുകാരനും അല്ലാത്തവർക്കും പല്ലു തേക്കൽ സുന്നത്താണ്.

നബി(ﷺ) പറഞ്ഞു: 'പല്ലു തേക്കൽ വായക്ക് ശുദ്ധിയും, രക്ഷിതാവിന് തൃപ്തികരവുമാണ്.' (നസാഇ:1934, അൽബാനി സ്വഹീഹ് എന്ന് വിലയിരുത്തി.) നബി(ﷺ) നോമ്പുകാരനായിരിക്കെ പല്ലു തേച്ചതായി ഉദ്ധരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. (ബുഖാരി:1930 ഓ ഹദീഥിന് മുൻപ്.)

² ഇബ്നു മാജ:1752, തിർമിദി:3598, അഹ്മദ്:3043, അൽബാനി സ്വഹീഹ് എന്ന് വിലയിരുത്തി.

നോമ്പുകാരന്റെ വായയുടെ മണം അല്ലാഹുവിന്റെ അരികിൽ കസ്തുരിയുടേത് പോലെയാണ് എന്ന ഹദീഥ് നോമ്പുകാരൻ പല്ലു തേക്കുന്നത് ശരിയല്ല എന്ന് അറിയിക്കുന്നില്ല. സൂഫികളിൽ പെട്ട ചിലർ ഈ ഹദീഥിന്റെ കാര്യത്തിൽ അതിരുകുറവിത്തു. അവർ മനപ്പൂർവ്വം വായയുടെ ഗന്ധം മോശമാക്കുകയും, പല്ലു തേക്കുന്നതിനെ എതിർക്കുകയും ചെയ്യുന്നതു കാണാം. അവരിൽ ചിലർ ഇത്ര വരെ പറഞ്ഞു: വുജു ചെയ്യുമ്പോൾ വായിൽ വെള്ളം കയറ്റി കൊപ്പിക്കരുത്; വിരൽ വെള്ളത്തിൽ മുക്കി പല്ലിന്റെ മേലെ കൂടെ തടവാൻ മാത്രമേ പാടുള്ളൂ!!

ഇവർ അല്ലാഹുവിലേക്ക് ചേർക്കുന്ന നിയമങ്ങളിൽ നിന്ന് അല്ലാഹു എത്ര പരിശുദ്ധൻ.

അവസാനമായി ചിലത്...

നോമ്പുകാർ രണ്ടു വിഭാഗമാണ്.

ഒന്ന്: അല്ലാഹുവിന് വേണ്ടി ഭക്ഷണവും വെള്ളവും ദേഹോച്ഛേദവും മാറ്റിവെച്ചവർ. അല്ലാഹുവുമായി നല്ല ഒരു കച്ചവടത്തിലാണ് അവൻ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്. അവന്റെ പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ പ്രതിഫലം അല്ലാഹു പാഴാക്കുകയില്ല.

അല്ലാഹു പറഞ്ഞു: 'തീർച്ചയായും വിശ്വസിക്കുകയും സൽകർമ്മങ്ങൾ പ്രവർത്തിക്കുകയും ചെയ്തവരാരോ അത്തരം സൽപ്രവർത്തനം നടത്തുന്ന യാതൊരാളുടെയും പ്രതിഫലം നാം തീർച്ചയായും പാഴാക്കുന്നതല്ല.' (18:30)

നബി(ﷺ) പറഞ്ഞു: 'അല്ലാഹുവിന് വേണ്ടി നീ ഒരു കാര്യം ഒഴിവാക്കിയാൽ അതിനെക്കാൾ നല്ല ഒരു കാര്യം അവൻ നിനക്ക് പകരം നൽകാതിരിക്കില്ല.' (അഹ്മദ്:24/342)

രണ്ട്: ഇഹലോകത്തിൽ അല്ലാഹുവിന് വേണ്ടി തന്നെ തന്നെ സ്വയം പിടിച്ചു വെച്ചവർ.

തന്റെ ശിരസ്സിനെയും അതുൾക്കൊള്ളുന്നവയെയും അവൻ സംരക്ഷിക്കുന്നു. തന്റെ വയറിനെയും അത് ഉൾക്കൊള്ളുന്നവയെയും അവൻ സംരക്ഷിക്കുന്നു. മരണത്തെയും പരലോകത്തെയും അവൻ ഓർക്കുന്നു. പരലോകം ഉദ്ദേശിച്ചു കൊണ്ട് ഇഹലോകത്തിന്റെ സൗന്ദര്യങ്ങൾ ഒഴിവാക്കുന്നു. അവന്റെ പെരുന്നാൾ അല്ലാഹുവിനെ കണ്ടു മുട്ടുന്ന ദിവസമാണ്. അവന്റെ സന്തോഷം അല്ലാഹുവിനെ കാണുമ്പോഴാണ്.

അല്ലാഹുവിനെ കാണുന്ന ദിവസം പെരുന്നാളായിരിക്കാൻ പരിശ്രമിക്കുക. അല്ലാഹുവാണ് നമ്മുടെ രക്ഷാധികാരി.

അവന്റെ പ്രവാചകന്റെ മേലും, സ്വഹാബികളുടെ മേലും അല്ലാഹുവിന്റെയും മലക്കുകളുടെയും സ്വലാത്തും സലാമും ഉണ്ടാകുമാറാകട്ടെ. ●

³ നോമ്പിന് അറബിയിൽ സൗം എന്നാണ് പറയുക. സൗം എന്നാൽ പിടിച്ചു വെക്കുക എന്നാണ് അർത്ഥം.